

SELVKOST

**Hva er spesielt for renseløsninger
ikke tilkoblet kommunalt nett?**

DETTE ER PENSUM

- *Kommunelovens § 15-1*
- *Selvkostforskriften §§ 1-10*
- *Forurensningsloven § 2 § 26, § 30, § 34 og 52a*
- *Forurensningsforskriftens §11-4*
- *Plan- og bygningsloven §33-1*
- *Foiler fra Norsk Vann*

Støttelitteratur:

- [KDD veileder til selvkostforskriften](#)
- [Notat om selvkost i kommuneregnskapet GKRS](#)
- [Finansiering av kommunesektoren \(regjeringen.no\)](#)
- [VA-finansiering.no](#)

NOTAT
TIL DAGENS
FOILER

INVESTERINGSBEHOV

Norsk Vann har utgitt en rapport om Kommunalt investeringsbehov for vann og avløp frem til 2040. Rapporten viser at norske kommuner de neste 20 årene må oppgradere og bygge ny infrastruktur for 332 mrd. kroner.

Hvordan sikrer vi abonnentenes tillit til gebyrsystemet når kostnadene øker?

[LES MER OM INVESTERINGSBEHOVET](#)

SELVKOSTPRINSIPPET

Kommunene er pålagt ved lov å yte vann- og avløpstjenester etter selvkostprinsippet. Det betyr at abonnentene skal dekke kommunens kostnader ved å produsere tjenesten gjennom et gebyr.

Hvordan sikrer vi at kostnadene ikke blir høyere enn nødvendig, og at gebyrveksten blir forutsigbar for abonnentene?

[LES MER OM SELVKOST](#)

GEBYR

Alle kommuner må vedta kommunale forskrifter som skal gi regler for hvordan vann- og avløpsgebyrene i kommunene skal beregnes.

Hvordan sikrer vi et regelverk som gir en rettferdig fordeling av kommunens kostnader og er enkelt å forstå for abonnenten?

[LES MER OM GEBYRER](#)

HVA ER
SELVKOST?

VANN OG AVLØP

REGELVERKET

BEREGNINGER

REGNSKAPET

NØDVENDIGE
KOSTNADER

KJØP AV
TJENESTER

EØS OG MARKED

SMA
RENSEANLEGG

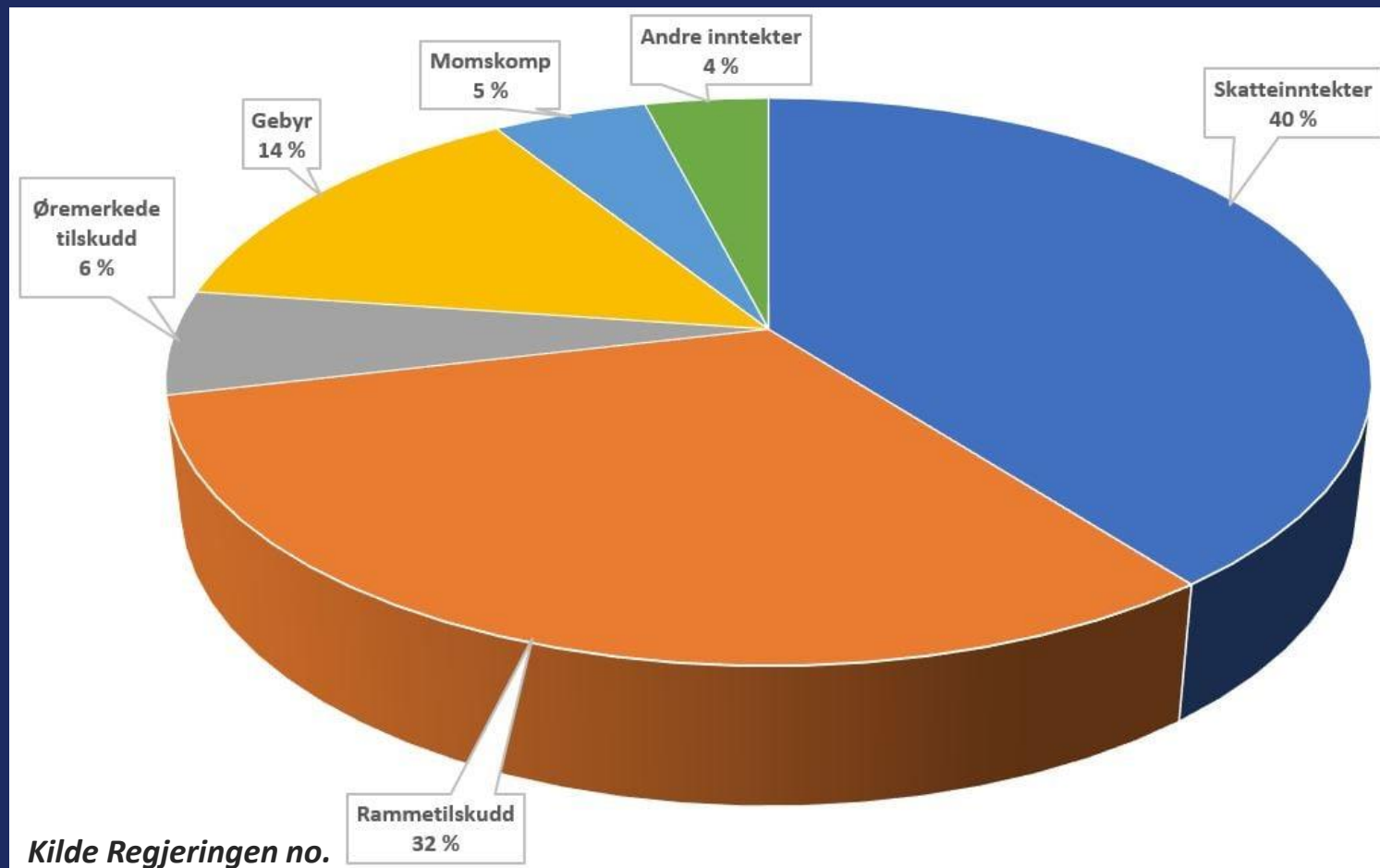
Selvkost

Her presenteres det mest sentrale regelverket. Du lærer hvordan selvkost skal beregnes og regnskapsføres. Vi gir deg råd om hvordan du kan foreta avgrensninger mellom vann- og avløpssektoren og andre sektorer.

Det gis et innblikk EØS-avtalens regelverk for ulovlig statsstøtte.

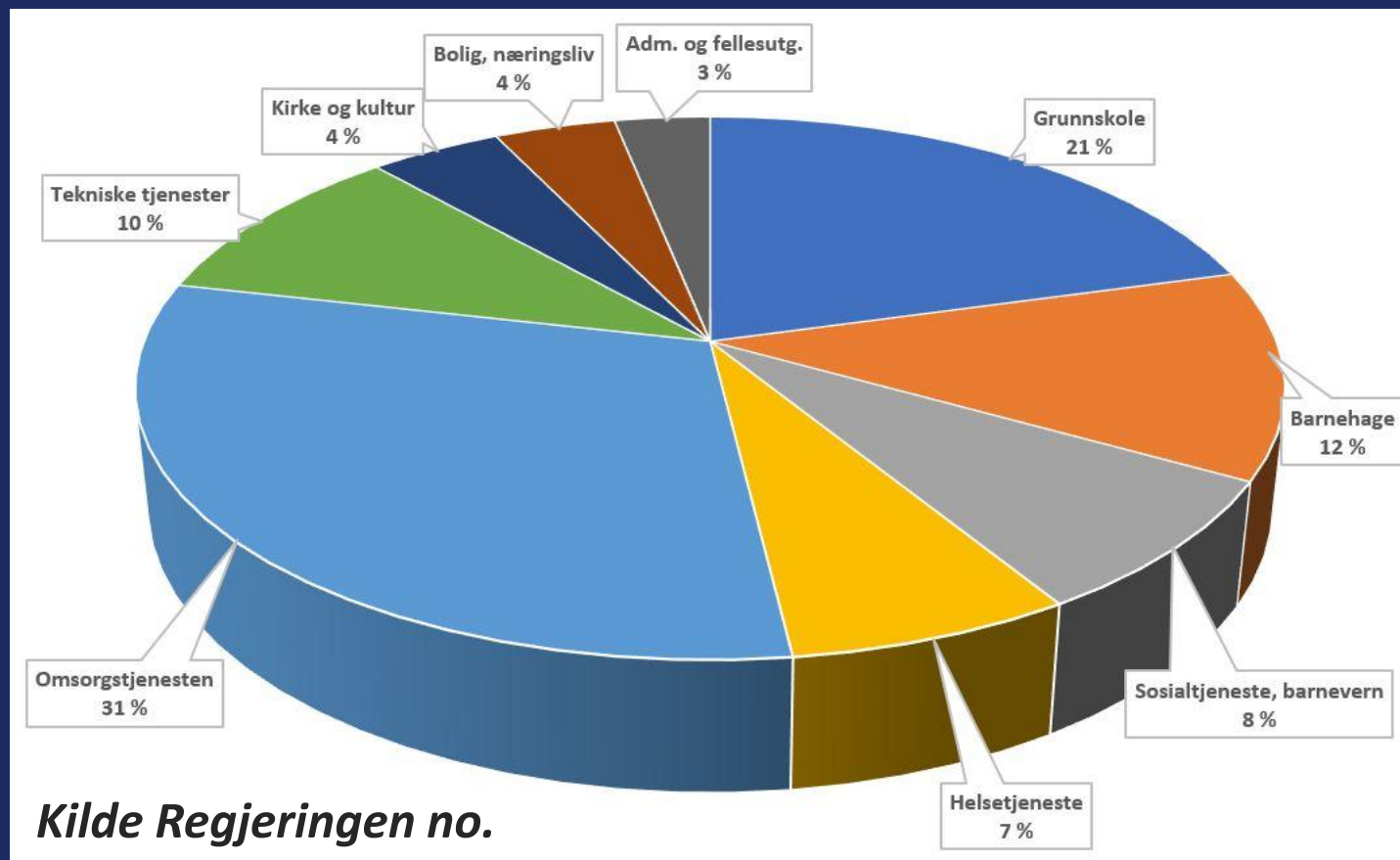
FINANSIERING AV KOMMUNENE

- ✓ *Kommunesektorens samlede inntekter utgjør 20% av BNP for fastlands-Norge.*
- ✓ *Hver femte sysselsatte er ansatt i kommunal sektor.*
- ✓ *Kommunens frie inntekter utgjør ca. 72 %.*

OPPGAVER

- ✓ *Sørger for nasjonens velferdstjenester*
- ✓ *Staten styrer de samlede rammene til sektoren gjennom statsbudsjettet.*

HVA ER SELVKOST?

- ✓ *Innebærer at kommunen skal få dekket kostnadene ved å produsere en bestemt tjeneste gjennom et gebyr.*
- ✓ *Kostnader kommunen ville hatt uten denne tjenesten, skal ikke tas med i beregningen.*

GENERASJONSPRISIPPET

- ✓ *Kostnadene skal fordeles rettferdig.*
- ✓ *Innebærer at de som bruker tjenesten, skal betale det denne koster.*

TJENESTER MED SELVKOST

- ✓ *Vann og avløp*
- ✓ *Renovasjon*
- ✓ *Plan- og byggesaksbehandling*
- ✓ *Feiing*
- ✓ *Matrikulering*
- ✓ *Tømming av slam*
- ✓ *Saksbehandling og kontroll med hjemmel i forurensningsforskriften*

Beregnes
separat

VANN OG AVLØP (KOMMUNALT)

I Norge er det i hovedsak kommunene og kommunalt eide selskap/foretak som står for driften av vann- og avløpstjenestene.

Dekker om lag 85-90 % av behovet.

VANN OG AVLØP (ANDRE LØSNINGER)

Bebyggelse som ikke er tilknyttet kommunale avløpsledninger, må ha egne løsninger for rensing av avløpsvann.

Disse er ikke en del av den kommunale avløpstjenesten.

HVORFOR FOKUS PÅ ØKONOMI I ET SELVKOSTREGIME?

Selvkostforskriften § 2

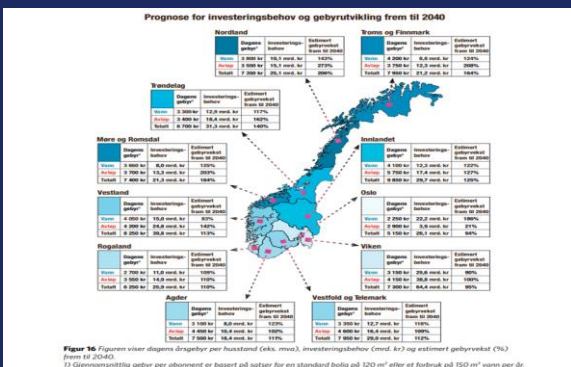
- *Kostnader som påløper uavhengig av tjenesten, skal ikke inngå i selvkost.*

Forurensningsforskriftens §16-1

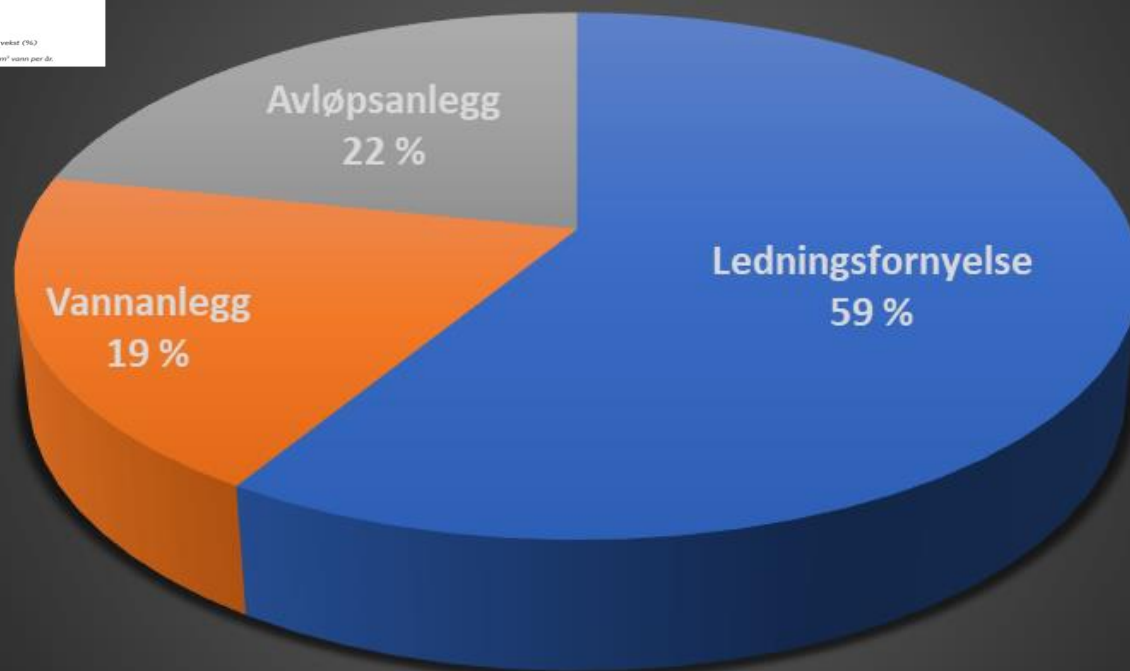
- *Gebyret skal ikke overstige nødvendig kostnader.*

- *Tillit til systemet krever*
 - ✓ *Forutsigbarhet*
 - ✓ *Kostnadskontroll*
 - ✓ *Rettferdig fordeling av kostnadene*

INVESTERINGSBEHOV: 332 MRD KR

INVESTERINGSHOVET

+ Nitrogenrensing
Oslofjorden

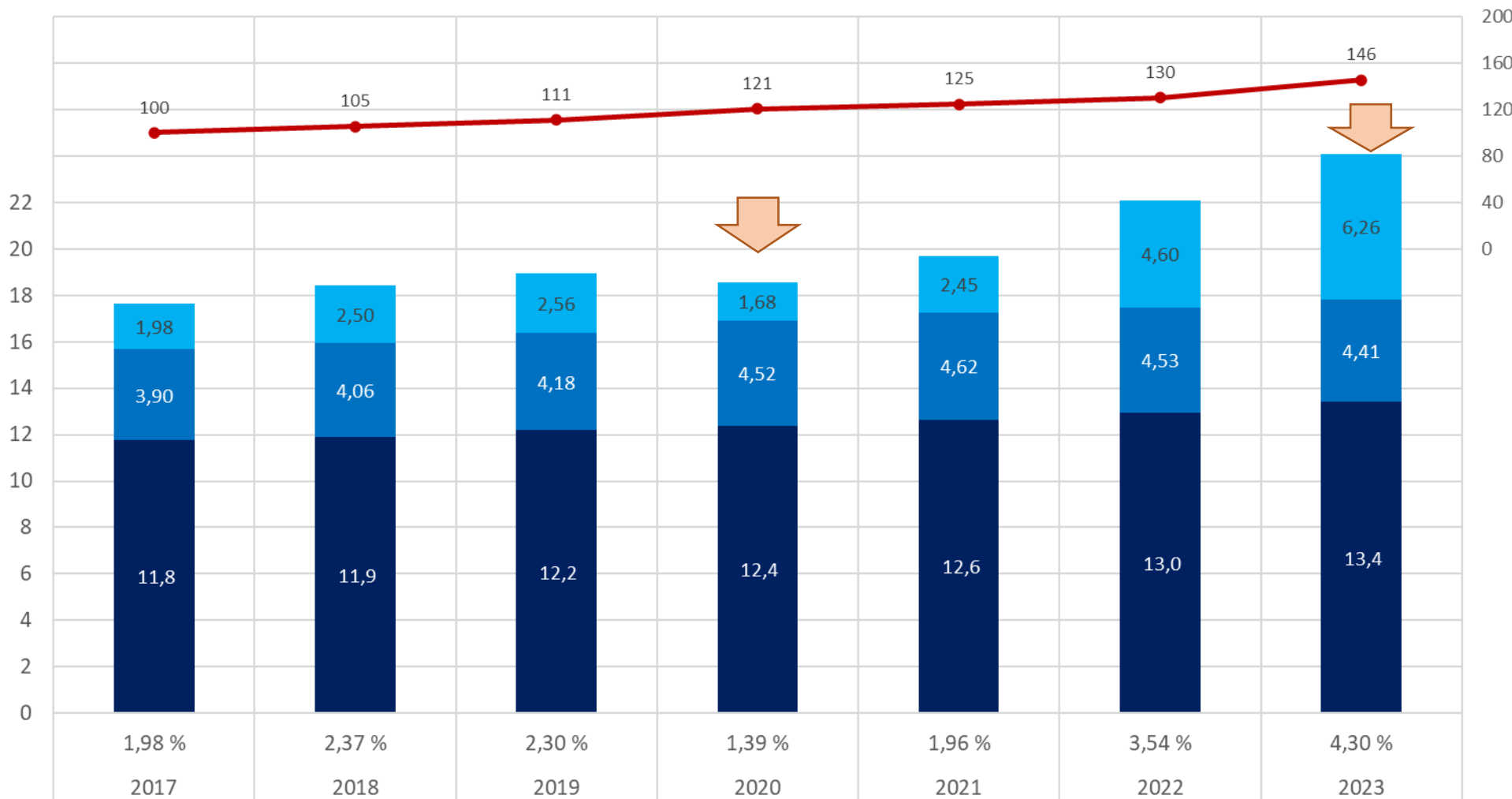
+ EUs reviderte
avløpsdirektiv

=> Totale utlån i
Kommunalbanken
330 mrd. kroner

Vekst i selvkost og VA-gjeld 2017 - 2023 i mrd. 2023 kr

Datagrunnlag KOSTRA. VA-gjelden er satt lik restverdien på avskrivningsgrunnlaget i selvkost.
Kalkylerenten i % står på x-aksen sammen med årstallet

■ Driftskostnader VA ■ Avskrivninger VA ■ Kalkulatoriske renter VA ● VA-gjeld (høyre akse)

➤ *Selvkost økte i 2023 med 9 % på landsbasis*

➤ *Renter og avskrivninger utgjør 44,3 %*

➤ *Selvkost har på landsbasis hatt en realvekst på 30 % de tre siste årene*

Vann- og avløpsgebyr i 2022 - kr/år inkl. mva for standardbolig

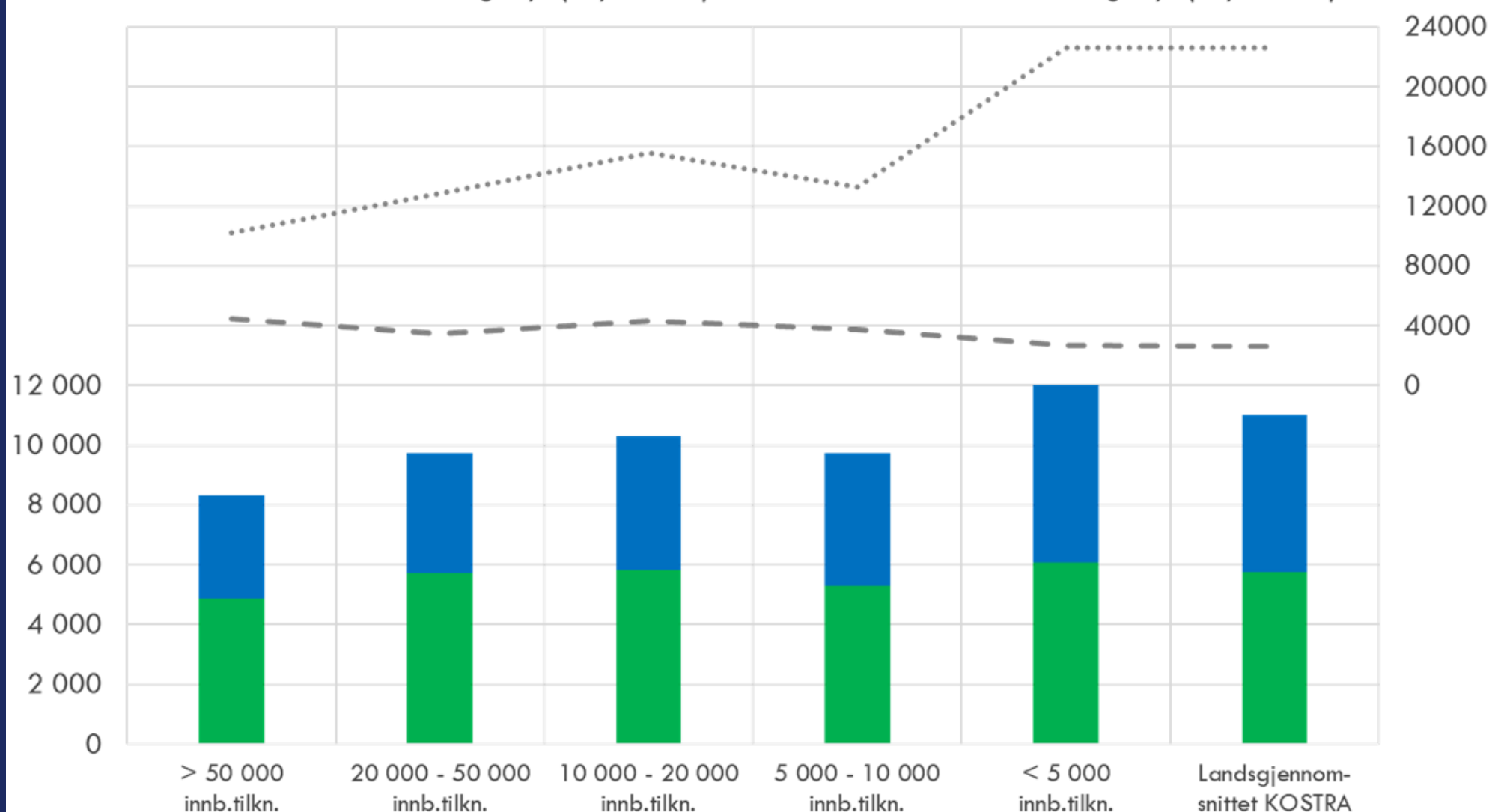
Gjennomsnitt for kommuner med ulik størrelse. KOSTRA

■ Årsgebyr snitt avløp 2022

■ Årsgebyr snitt vann 2022

..... Maks verdi VA-gebyr (høyre akse)

- - - Min.verdi VA-gebyr (høyre akse)

Gebyr

- Gebyrene varierer og har slik en usosial profil
- Forskjellene vil forsterkes med økte investeringer
- Alternativt? Tilbudet vil kunne variere mer i fremtiden
- Viktig å analysere alle tiltak for å holde gebyrene nede

Avløp i Norge

Annet (15%)

Avløpsanlegg som ikke er koblet til kommunalt nett.
Alle kostnader forbundet med anleggene dekkes av eier.

Kommunens utgifter dekkes gjennom:

1. Gebyr for saksbehandling og kontroll
2. Gebyr for byggesaksbehandling
3. Gebyr for tømning av slam

Kommuner eller kommunale selskap (85%)

Kommunale avløpstjenester dekkes til selvkost gjennom
gebyr for avløpstjenester

HVA ER KRYSS-SUBSIDIERING?

KOSTNADSFORDELING

INNHALDSFORTEGNELSE

Innhold på denne siden [skjul]

- 1 Forbud mot kryss-subsidiering
- 2 Kostnadsfordeling
 - 2.1 Lønnskostnader
 - 2.2 Varer og tjenester
 - 2.3 Tjenester fra andre
 - 2.4 Regnskapsføring av indirekte kostnader
- 3 Kapitalkostnader
- 4 Overføringer fra driftsregnskapet til investeringsregnskapet
- 5 Tiltak ved utleie av ansatte
 - 5.1 Bruk av definerte timepriser
 - 5.2 Hvordan fastsette overhead-kostnader?
- 6 Eksempel avregning av kostnader mot 354 Tømming av slamavskillere, septik o.l.
- 7 Eksempel på oppsett for fordelene av kostnader mellom eierkommunene

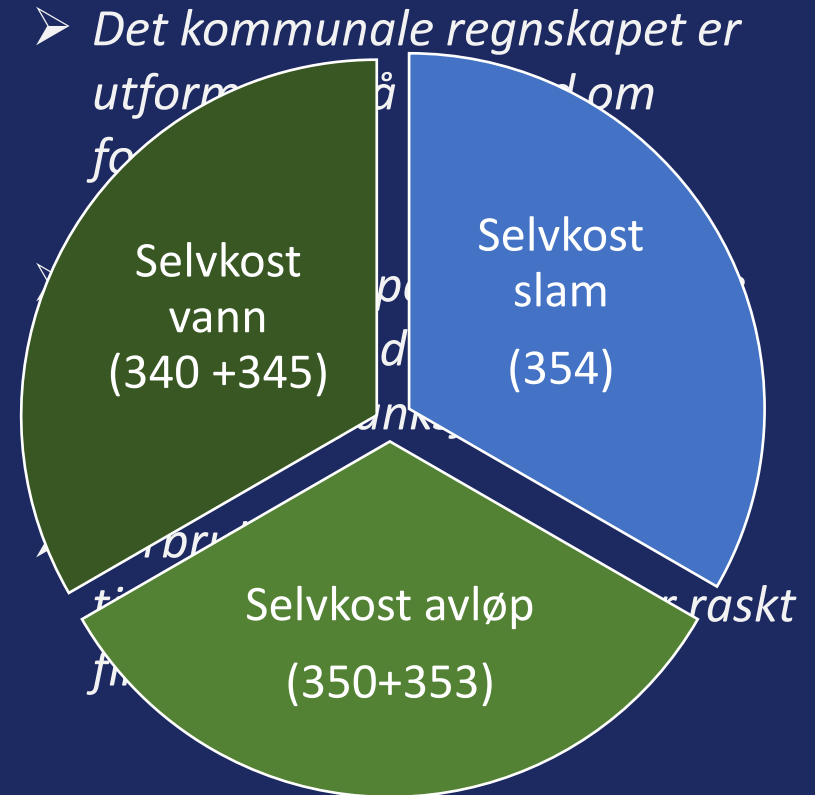
The illustration shows a woman with red hair and glasses sitting at a desk with a computer monitor, keyboard, and papers. Above her, the word 'KOMMUNEREVISJON' is written in green, bubbly letters. To the left, there are handwritten numbers: '502', '23', and 'Kalkulatorisk rente 36547'. To the right, there is a pie chart with a slice highlighted in yellow, labeled '15%', and a red number '7'.

Feil fordeling mellom selvkost og andre tjenesteområder i kommunen kan medføre at selvkost beregnes for høyt.

Dette er kryss-subsidiering.

OPPBYGGING AV REGNSKAPET

Noen kommunale tjenesteområder	Funksjon
Kommuneadministrasjonen	120
Administrasjonslokaler	130
Plansaksbehandling	301
Byggesaksbehandling ←	302
Kart og oppmåling	303
Kommunale veier	332
Forebygging av branner og andre ulykker	338
Produksjon av vann	340
Distribusjon av vann	345
Avløpsrensing	350
Avløpsnett og innsamling av avløpsvann	353
Tømming av slamavskillere, septiktanker o.l. på små avløpsanlegg	354
Innsamling , gjenvinning og sluttbehandling av husholdningsavfall	355
Naturforvaltning og friluftsliv	360

Funksjon for 302?

- ✓ Gebyr for saksbehandling og kontroll
 - ✓ Gebyr for byggesaksbehandling VA
- => Her kreves egne oversikter/regneark

302 Byggesaksbehandling

Her føres:

«Saksbehandling og kontroll knyttet til søknader om tiltak etter plan- og bygningsloven (byggesaksbehandling), herunder:»

...

3. Saksbehandling av utslippstillatelse etter forurensningsloven.

Hva med kontroll? => Dette er uavklart

350 AVLØPSRENSING

354 TØMMING AV SALAVSKILLERE

350 Kostnader/inntekter for offentlig avløpshåndtering

1. Renseanlegg og utløp
2. Vannprøver av avløpsvannet (på- og/eller utslipp)
3. Håndtering av restprodukter (slam og vann).
4. Eventuelt kjøp av rensing

354 Tømming av slamavskillere, septiktanker ol.

1. Tømming og behandling av slam fra av slamavskillere (septiktank)
2. Samlekummer for avslamming av sanitært avløpsvann og overvann
3. Oppsamlingstanker med ubehandlet sanitært avløpsvann
4. Privet i tettbygde og spredtbygde strøk

AVGRENSNINGEN MELLOM SELVKOST AVLØP OG SLAM

Eksempel:

- Tømming av slam fra små avløpsanlegg (354) skal ha regnskapsmessige skiller fra kommunalt avløp (350)

Regnskap funksjon 350 Avløpsrensing	
Direkte driftskostnader	5 564 471
Indirekte driftskostnader	100 000
Kapitalkostnader	50 000
Inntekter	-250 000
Selvkost funksjon avløp 350	5 464 471
A: Mottatt mengde husholdningsavfall	139 401 m ³
B: Mottatt mengde slam	4 368 m ³
Pris reset husholdningsavløp per m ³ (Kostnad / (A + (15*B)))	27 kr/m ³
Pris mer m ³ slam (15 ganger dyrere å behandle enn husholdningsavfall)	400 kr/m ³ (27*15)
Overføring fra funksjon 354 Tømming av slamavskillere, septiktanker o.l.	1 747 172 (4368*400)
Funksjon 350 konto 1622 (K)	-1 747 172
Funksjon 354 konto 1370 (D)	1 747 172

**Totalt 4000
septiktanker**

ASKER

Kostnadene knytter seg til:

1. Tømmekostnader i forbindelse med tømming av tanker
2. Levering av slam til renseanlegg/mottak av slam
(tømming av bilene som har hentet slam fra de private tankene)
3. Egne lønnskostnader på ansatte som arbeider med denne tjenesten.
 - For eksempel de som utfører tilsyn på tankene.

Inntektssiden består av to gebyr:

1. Gebyr for tømming (faktureres rett i etterkant av tømmingen av tanken)
2. Tilsynsgebyr som betales årlig

Både inntekter og kostnadene bokføres på KOSTRA- funksjon 354.

TO SETT AV REGELVERK

FORURENSNINGSLOVEN

✓ **FORURENSINGSFORSKRIFTEN**

PLAN- OG BYGNINGSLOVEN

- => Gir hjemmel for å ta et gebyr
- => Fastsetter hvilke kostnader som dekkes
- => Fastsetter hvordan gebyret skal fordeles

KOMMUNELOVEN §15-1

✓ **SELVKOSTFORSKRIFTEN**

- = > Fastsetter totalberegningen for selvkost-tjenesten

AVLØPSANLEGG (IKKE PÅKOBLET NETT)

Hjemler for å dekke kommunens kostnader knyttet til avløpsanlegg ikke påkoblet kommunalt nett:

- ✓ Gebyr for saksbehandling og kontroll etter forurensningsloven
- ✓ Gebyr for behandling av søknad etter plan- og bygningsloven
- ✓ Gebyr for tømming av slam etter forurensningsloven

SAKSBEHANDLING OG KONTROLL

HJEMMEL FOR Å TA GEBYR:

➤ *Forurensningsforskriften §11-4*

Gir kommunen mulighet til å fastsette en lokal forskrift som gir grunnlag for å kreve gebyr for arbeid med saksbehandling og kontroll i rollen som forurensningsmyndighet, jfr. 52 a

➤ *Forurensningsloven § 52a*

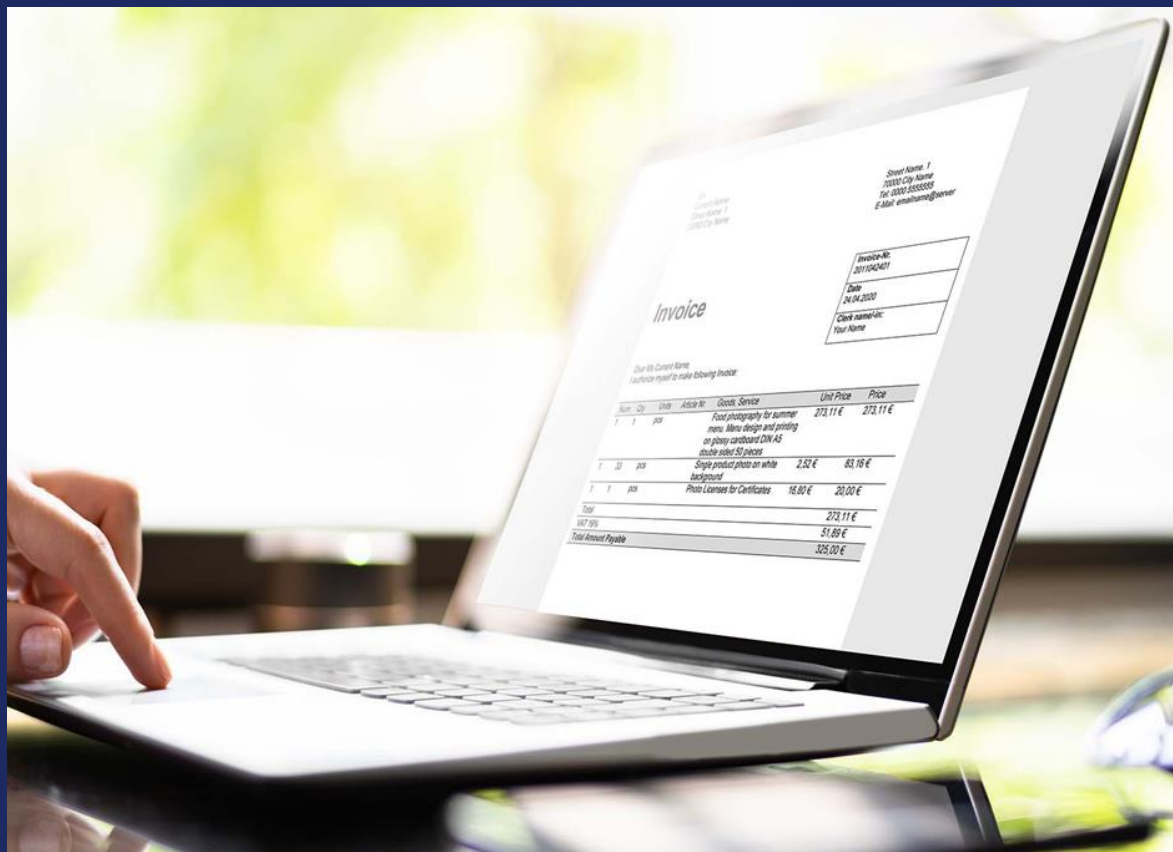
«... Gebyret kan ikke settes høyere enn selvkost»

- ⇒ *OBS! Det er ikke krav om full kostnadsdekning.*
- ⇒ *OBS! Kommunen kan ikke kreve gebyr før en har fastsatt forskrift.*
- ⇒ *Alternativet til forskrift er enkeltvedtak i hvert enkelt tilfelle.*

(KOSTRA
302)

SAKSBEHANDLING OG KONTROLL

(I ROLLEN SOM FORURENSNINGMYNDIGHET)

NB ! Ikke alle kommuner tar et slikt gebyr

PRINSIPP OM AT FORURENSER BETALER

Forurensningslovens § 2 nr. 5

«Kostnadene ved å hindre eller begrense forurensning og avfallsproblemer skal dekkes av den ansvarlige for forurensningen eller avfallet»

GEBYR ETTER PLAN- OG BYGNINGSLOVEN

Gyldig utslippsavtale er en forutsetning for at kommunen kan gi byggetillatelse

Mindre renseløsninger krever tillatelse både etter forurensningsloven og plan- og bygningsloven.

Dette er to vedtak, men kan formidles i samme brev.

To arbeidsoppgaver med hvert sitt gebyr.

BEHANDLING AV SØKNAD

HJEMMEL FOR Å TA GEBYR:

➤ *Plan- og bygningslovens §33-1*

«Kommunestyret selv kan gi forskrift om gebyr til kommunen for behandling av søknad om tillatelse, utferdigelse av kart og attester og for andre arbeid som det etter denne lov eller forskrift påhviler kommunen å utføre, herunder behandling av private planforslag.»

- ⇒ *OBS! Det er ikke krav om full kostnadsdekning.*
- ⇒ *OBS! Kommunen kan ikke kreve gebyr før en har fastsatt forskrift.*
- ⇒ *Alternativet til forskrift er enkeltvedtak i hvert enkelt tilfelle.*

TØMMING AV SLAM

KOMMUNENS ANSVAR FASTSETTES:

FORURENSNINGSLOVENS § 26,1 LEDD

«Kommunen skal sørge for tømning av mindre renseinnretninger som slamavskillere og samlekkummer for avslamming av sanitært avløpsvann og overvann.»

TØMMING AV SLAM

HJEMMEL FOR Å TA GEBYR

- ✓ *Hjemmelen til å ta gebyr til selvkost, samt avgrensningen av hvilke tiltak/kostnader som kan gebyrlegges, fastsettes i forurensningslovens § 30, tredje ledd og § 34 andre ledd.*
- ✓ *Forurensningslovens § 26, fjerde ledd viser til at reglene som gjelder for innsamling for avfall, gjelder tilsvarende for tømning av slam.*
⇒ *OBS! Her er det krav om full kostnadsdekning.*

BEREGNING AV SELVKOST

SELVKOSTBEREGNINGER OG PRAKTISERING AV SELVKOST

Bestemmes av selvkostforskriftens § 1-7

PRAKTISERING AV SELVKOSTPRINSIPPET OVER TID

Bestemmes av selvkostforskriftens § 8-9

STRATEGISK PLANLEGGING OG GEBYRKONSEKVENNS

§ 14-1 Grunnleggende krav til økonomiforvaltningen:

Gode kalkyler knyttet til drifts-, vedlikeholds- og

BEREGNINGEN

- *Reguleres av kommuneloven §15-1*
- *Utdypes i selvkostforskriften §§ 1 til 10*
- *Baserer seg på regnskapet*
(gjennomførte transaksjoner og anskaffelseskostnader)
- *Investeringer beregnes ut i fra avskrivninger og renter*
- *Bruk av kalkylerente => ikke faktisk bankrente*
- *Avvik mellom gebyr og selvkost avregnes mot selvkostfond*
- *Stilles krav til dokumentasjon av beregningen i minst 5 år*

Selvkost

Direkte driftskostnader

Indirekte driftskostnader

Kapitalkostnader

- inntekter

Slamtømmegebyr

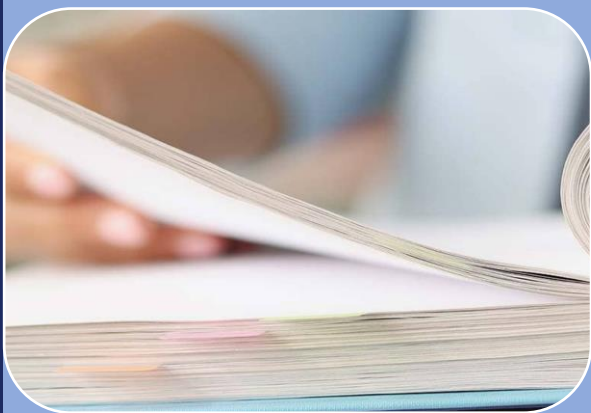
Gebyr

Avregning mot fond

SELVKOST KALKYLE

REGNSKAP

INDIREKTE DRIFTSKOSTNADER

Bruk av kommunens innkjøpsfunksjon i forbindelse med en konkurranse for å få avtale med renovatør.

Bruk av kommunens funksjon for fakturering og innkreving.

Bygg/lokaler som føres på egen KOSTRA-funksjon, men som benyttes av selvkostområdet.

Selvkost områdets bruk av kart og byggesak.

Omfatter kostnader til stabs- og støttetjenester, fellestjenester og kontrollfunksjoner som utfyller eller understøtter selvkosttjenesten

(Tar med en beregnet andel)

BEREGNING INDIREKTE TJENESER

	Regnskaps- tjeneste	Innfordrings- tjeneste	Personal- tjeneste	Kantine- tjeneste	IKT- tjenester	Sum
Lønnskostnader (artsgruppe 0)	1 700 000	1 500 000	1 500 000	600 000	1 900 000	7 200 000
Kjøp av varer og tjenester (artsgruppe 1-2)	100 000	300 000	200 000	200 000	280 000	1 080 000
Kjøp av tjenester (artsgruppe 3)		220 000				220 000
Overføringer (artsgruppe 4)	20 000					20 000
Inntekter (artsgruppe 6)	- 500 000	- 100 000	- 150 000		- 500 000	- 1 250 000
Refusjon (artsgruppe 7)	- 100 000	- 100 000	- 50 000		- 100 000	- 350 000
Total regnskap	1 220 000	1 820 000	1 500 000	800 000	1 580 000	6 920 000
Fordelingsnøkkel	16,7 %	10,0 %	0,9 %	3,3 %	1,3 %	6,4 %
Tilføres selvkost (790)	203 333	182 000	13 636	26 667	19 750	445 386

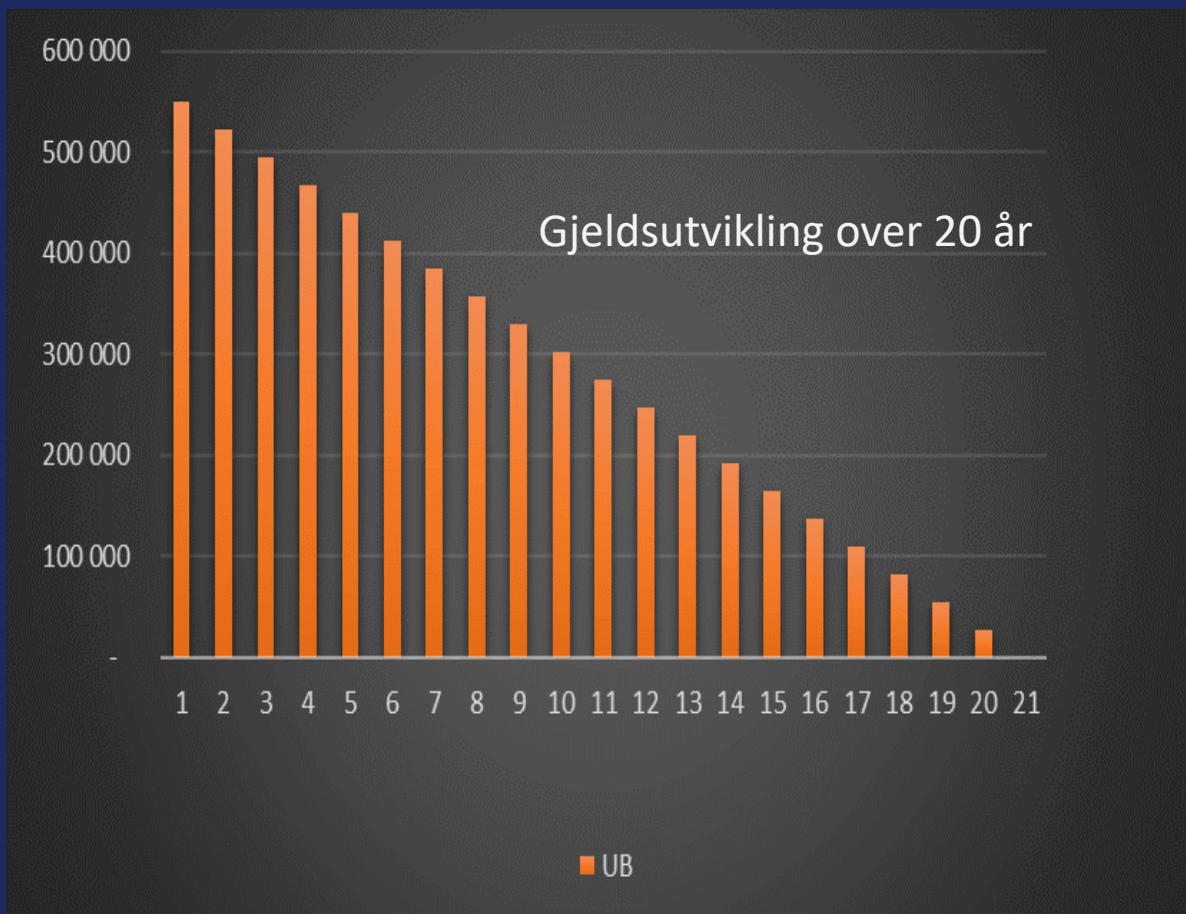
BEREGNING KAPITALKOSTNADER

$$\text{Kalkulatorisk rentekostnad} = \frac{(\text{Restverdi 1.1} + \text{Restverdi 31.12})}{2} \times \text{kalkylerente}$$

AVSKRIVNINGER SIKRER FORDELING

Kostnaden ved en maskin eller et anlegg fordels over de årene de er i bruk.

Fordelingen mellom generasjoner sikres slik i regelverket gjennom:

- *krav til avskrivninger*
krav til avdrag på lån

EKSEMPEL PÅ BEREGNING 1

Vi er ved årets begynnelse: Kommunen har vedtatt at gebyrene skal dekke 100 % av selvkost. Selvkost og gebyr beregnes slik:

+	1. Direkte driftskostnader	15 000 000
+	2. Indirekte driftskostnader	2 000 000
+	3. Kapitalkostnader (avskrivninger+ kalk. renter)	1 500 000
+	4. Indirekte kapitalkostnader	2 000 000
-	5. Tilhørende inntekter	- 500 000
=	Selvkost 100%	20 000 000
	Gebyrgrunnlag 100%	20 000 000

Antatt selvkost beregnes og danner grunnlaget for neste årets budsjett. Basert på denne beregningen settes gebyrgrunnlaget til 20 mill. kroner.

EKSEMPEL PÅ BEREGNING 2

Vi er nå ved årets slutt. Endelig regnskap viser at kostnadene ble lavere enn forventet i budsjettet. Vi har tatt inn for mye gebyr.

	Budsjett	Regnskap
+ 1. Direkte driftskostnader	15 000 000	15 000 000
+ 2. Indirekte driftskostnader	2 000 000	2 000 000
+ 3. Kapitalkostnader (avskrivninger+ kalk. renter)	1 500 000	1 500 000
+ 4. Indirekte kapitalkostnader	2 000 000	1 000 000
- 5. Tilhørende inntekter	- 500 000	-500 000
= Selvkost 100%	20 000 000	19 000 000
Gebyrgrunnlag 100%	20 000 000	20 000 000

I dette tilfellet vil 1 mill. kroner avsettes til selvkostfond.

HVA ER ET SELVKOSTFOND?

- Selvkostregnskapet vil avsluttes med et over- eller underskudd.
- Dette avregnes mot en merket egenkapitalkonto i balansen
- Selvkostfondet kan ikke benyttes til andre formål enn å redusere eller øke fremtidig gebyr
- Krav om tilbakeføring til selvkost senest det femte året etter at det oppsto
- Reguleres av selvkostforskriftens §8

	ÅR 1	ÅR 2	ÅR 3	ÅR 4	ÅR 5	ÅR 6	ÅR 7	ÅR 8	ÅR 9	ÅR 10
Selvkost resultat	1000	1000	1000	1000	1000	-1000	-1000	-1000	-1000	-1000
Saldo selvkostfond	1000	2000	3000	4000	5000	4000	3000	2000	1000	0

Det beregnes i tillegg renter på fondet.

EN LEVENDE SIDE:

Når og hvor ofte skal slamgebyret faktureres?

15. des, 2021 | Fakturering, Gebyr

Norsk Vann har mottatt flere henvendelser fra kommunene relatert til Skattedirektoratets prinsipputtalelse av 29.10.2021 om utstedelse av salgsdokument ved tømning av slam.

Skattedirektoratet konkluderer her med at:

“Tømning av slam fra slamavskiller skal som hovedregel faktureres snarest mulig og senest en måned etter tømningen, jf. bokføringsforskriften § 5-2-2.

Skattedirektoratet har likevel ingen innvendinger mot at kommuner behandler tømning av slam som en

Nytt og nyttig

Her finner du snarveier til innhold som kan være nyttig eller aktuelt for tiden:

Slamgebyret

Når og hvor ofte skal slamgebyret faktureres?

[Les mer](#)

Tiltak på ledningsnett

Hva skal føres i drift og hva skal føres i investering?

[Les mer](#)

Ledninger over kommunegrensa

Hvem kan kreve inn gebyr og etter hvilke satser?

[Les mer](#)

Overvann

Når kan vann og avløpsgebyret finansiere overvannstiltak?

[Les mer](#)

FAQ

SPØRSMÅL OG SVAR FRA VANNBRANSJEN

SYKEPENEREFUSJONER?

mai 19, 2021 | Regnskap, Selvkost

Kan kommunen benytte sykelønsrefusjonen fra selvkostområdet vann og avløp i det ordinære kommunebudsjettet? Det er tatt inn viker. Sykelønsrefusjonen skal kompensere arbeidsgivers utbetaling av lønn til den sykemeldte. Dersom den langtidssykemeldte får sin vanlige...

KJØP AV AKSJER?

mai 19, 2021 | Selvkost

Vi er usikre på om det er forenlig med selvkostregelverket å kjøpe aksjer i et AS, eller om kommunen må ha en bevilgning fra det ordinære kommunebudsjettet? Miljødirektoratet har på en direkte henvendelse fra Norsk Vann gitt følgende tilbakemelding: «Dette er utenfor...

AVVIK MELLOM LÅNERENTE OG KALKYLERENTE?

mai 19, 2021 | Selvkost

Hvordan avregnes et avvik mellom faktisk lånerente og kalkylerente mot selvkostfondet? I selvkostforskriftens 55 fjerde ledd heter det at «Rentekostnadene skal beregnes ut fra årets gjennomsnittlige restverdi på de varige driftsmidlene og kalkylerenten. Kalkylerenten...